

LITERATURA

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

La dictadura de l'algoritme

Una ficció distòpica, obra de l'alemany Marc-Uwe Kling, es beneficia de la tradició d'autors com Huxley, Orwell o Dick, i està escrita amb grans dosis d'imaginació, humor i ofici.

Marc-Uwe
KLING

Quality Land
Traducció de
Ramon Farrés.
Barcelona:
Periscopi, 2020,
400 p., 21 €

Durant el confinament he pensat que la millor opció era llegir una ficció distòpica divertida. I, efectivament, *Quality Land*, de Marc-Uwe Kling, ha resultat un encert: m'ha fet riure sense sentir-me escapista, i m'ha fet sentir crític sense abandonar l'humor.

Un dels avantatges d'escriure una ficció distòpica avui és que es pot aprofitar la feina feta pels pioners. Així, Marc-Uwe Kling no s'ha hagut d'inventar una civilització de cap i de nou sinó que s'ha servit de tot d'intuïcions anteriors: d'*Un món feliç*, d'Aldous Huxley, n'ha agafat l'Estat falsament simpàtic; del 1984 de George Orwell n'ha pres la desinformació i la utilització política de les guerres; d'*Els andròides somien xais elèctrics* i *Minority Report*, de Philip K. Dick, n'ha agafat els andròides dotats de sentiments, així com les detencions preventives davant delictes que encara no s'han produït; de *Ready Player One*, d'Ernest Cline, n'ha agafat la desespacialització de l'experiència; de *Her*, de Spike Jonze, n'ha agafat l'assistent que interactua afectivament amb el propietari; de l'episodi 8 de *Black Mirror*, de Charlie Brooker, n'ha agafat la inflació de les valoracions numèriques (en canvi no ha agafat gaire res, diria, d'*El conte de la serventa*, de Margaret Atwood).

En alguns casos, *Quality Land* es refereix explícitament a aquestes obres; en d'altres, en suposem la influència, si bé també és possible que provinguin d'altres ficcions, o bé de la realitat, que de mica en mica s'encarrega de complir bona part d'aquestes prediccions. A la mateixa novel·la, Kling explica que, si bé les primeres distopies situaven les seves profecies abans d'hora (1984, 2001), en una segona onada l'acceleració del progrés tecnològic ha fet que tinguessin lloc anys abans del que havien previst els autors. La distopia és, en tot cas, un gènere literari arriscat, ja que el que semblava el futur es pot convertir ràpidament en un pretèrit imperfecte. *Quality Land*, publicada el 2017, afronta aquest repte amb grans dosis d'imaginació, humor i ofici.

UN PAÍS REBATEJAT

A la introducció se'ns explica que, davant la crisi econòmica, el país va decidir rebatejar-se. L'agència de publicitat no només va proposar un nom nou, *Quality Land*, sinó una nova imatge, uns nous herois i una nova cultura. Al llarg del llibre, Kling dissemina nombrosos anuncis i notícies, no sempre fàcils de diferenciar, ja que a *Quality Land* cada notícia incorpora petits eslògans quan es refereix a empreses o serveis —una versió postcapitalista dels epítets homèrics.

El desencadenant de la trama és la mort anunciada de la presidenta del país, que està previst que expiri al cap d'un nombre determinat de dies. Per evitar buits de poder, es convoquen eleccions per al dia que la presidenta ha de morir. La novetat és que un dels candidats a presidir *Quality Land* és un androide. D'aquesta manera, com a lectors accedim als moviments en el vèrtex del poder, que afecten la campanya presidencial, les lluites en el mateix partit o la importància de les enquestes: «Tots els presents estan d'acord que el nomenament d'un androide com a candidat a la presidència és un fet cabdal, una fita històrica. En canvi es debat acaloradament si la idea és molt bona o molt estúpida».

En paral·lel, coneixem Peter, que es guanya la vida venent antiguitats i desballestant màquines obsoletes. A través d'aquest personatge seguim la campanya presidencial des del punt de vista d'un ciutadà, és a dir que accedim a la vida quotidiana a *Quality Land*.

En aquest punt hem d'esmentar un recurs que no ens ha fet pensar en cap distopia sinó en *Toy Story*, ja que Peter ha mantingut en vida tot de màquines aparentment inútils, que conformen una emotiva colla d'inadaptats que donen molt de joc narratiu: el dron que té por de volar, l'androide sexual amb disfunció erèctil, el robot de combat amb estrès post-traumàtic, el *QualityPad* que va sofrir abusos informàtics, el tallagespa que no té feina en un món sense gespa, l'escriptora androide massa creativa...

UN DESIG NO PREVIST

El paper de Peter a la novel·la s'activa quan rep un producte no desitjat de l'omnipresent TheShop, l'empresa especialitzada a complaure els desitjos abans que el consumidor els experimenti. Però TheShop no ha previst que ningú tingui la pretensió de retornar un producte, pretensió que ocupa un bon nombre de pàgines del llibre, que s'alternen amb els esdeveniments relacionats amb la cursa presidencial. Ens adonem, llavors, que l'elevada capacitat argumentativa de l'androide li serveix de poc davant ciutadans que voten a partir d'emocions o que senzillament deleguen el vot en el seu assistent digital. Curiosament, davant la corrupció dels governants, el lector pot inclinar-se per l'androide, una tria que genera tot de qüestions ètiques i filosòfiques, que el mateix llibre desenvolupa, i que són la part més suculenta del component assagístic de *Quality Land*. La frase que resumeix aquella societat es pot aplicar a la nostra: «Individus transparents en un sistema opac.»

La imaginació de l'autor es desferma a cada capítol: androides que no només comenten notícies sinó que compren els productes que els humans ja no tenen diners per adquirir; cangurs mecànics que tenen cura dels fills i graven els millors moments en vídeo perquè els pares els visionin al sofà quan tornen de la jornada laboral; cotxes parlants dels quals es pot desconnectar, a demanda, el mòdul d'humor; l'aplicació QualityPartner, que proposa implementar la qualitat de vida amb parelles més adequades; assistents que es barallen entre si; l'aplicació OneKiss, més segura que l'empremta digital, que permet comprar un producte fent un petó al QualityPad; escoles que en comptes d'ensenyar el passat ensenyen el futur, que serà perfecte...

Al costat d'escenes útils per reflexionar sobre el nostre futur col·lectiu, *Quality Land* ofereix un ventall molt ampli d'humor, que va del subtil al groller, del detall geek a la sàtira interterficcional. Per exemple, els

Fotografia: Fitore / Unsplash

androides no suporten la sèrie *Terminator* perquè sempre acaben guanyant els humans. Per exemple: «analogics» és el nom que reben els solters. Per exemple: l'aplicació Kinder és com el Tinder actual però permet saber com serà la descendència de l'usuari amb una parella determinada. Quan un home li proposa a una noia atractiva descobrir com seria el seu fill, ella li etziba: «A la majoria de dones els agrada més el Kinder sorpresa».

Pel que fa a la trama, de mica en mica la distopia es converteix en el teló de fons de la història de Peter, centrada en la seva crisi de perfil, o sigui, en la dictadura de l'algorisme. En altres paraules, s'adona que el seu perfil (comercial, però també polític) no s'ajusta a la seva manera de ser. No només està tancat en una bombolla de prejudicis, de propostes i de productes predeterminats, sinó que aquesta bombolla no coincideix amb els seus interessos, de manera que es veu menystingut i relegat en molts plans, també en el laboral. Marc-Uwe Kling resol acabar el llibre centrant-se en la problemàtica dels perfils, que no és més que una de les problemàtiques de la societat, tant la de *Quality Land* com la nostra: «Un perfil és una profecia que es fa

realitat». Amb aquest recurs, i el del final múltiple, soluciona el més difícil per a un autor de distopia: cloure el llibre d'una manera que no sigui decebedora.

Marc-Uwe Kling (Stuttgart, 1982) va estudiar filosofia i teatre, i es guanya la vida escrivint, cantant i actuant. No sabem si *Quality Land* aguantarà el futur, però podem afirmar que se'n surt bé amb el present. La traducció de Ramon Farrés sona més natural del que estam acostumats a llegir en textos procedents de l'alemany, i Edicions del Periscopi l'ha sabut dotar d'un packaging que, sense xocar amb el disseny de la col·lecció, l'afavoreix amb una personalitat merescuda. ■